

ضرورت نشر فرهنگ نوسازی شهری در ایران



دکتر محمد سعید ایزدی، مدیر عامل شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران



وزارت راه و شهرسازی
شرکت عمران و بهسازی شهری ایران
(مادر تخصصی)

اندرکاران امر بهسازی و نوسازی شهری در این فرایند است. در قرن ۲۱، توجه به نقش مردم و نیازهای آنان کلید مهم دستیابی به شهرهای سرزنده، امن، پایدار و سلامت است. امروزه در برنامه‌ریزی شهری به جنبه انسانی توسعه، دستیابی به شهری با کیفیت محیطی بالا و در شأن مردم و ارتقای کیفیت در عرصه عمومی توجه شایانی می‌شود. در این رویکرد، برنامه‌های بازآفرینی اجتماع مدار به شکل یکپارچه و از پایین به بالا به صورتی که همه افراد ذینفع را شامل شود، بسط و توسعه پیدا کرده است. چنین رویکردی شانس آرایه و توسعه راه‌حل‌های بلند مدت پایدار را افزایش می‌دهد. امروزه بازآفرینی شهری به دنبال شکل دهی به تشکلهایی از همه گروه‌های ذینفع است که این خود باعث بهبود همه‌جانبه و پایدار وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی محدوده‌های هدف برنامه‌های بهسازی و نوسازی می‌شود.

«شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی ایران» به عنوان نهاد سیاست‌گذار، برنامه‌ریز و ناظر بر اجرای برنامه‌های بهسازی و نوسازی شهری، در تلاش است با مستندسازی تجارب داخلی و خارجی و تحلیل نقاط ضعف و قوت برنامه‌های به اجرا رفته، زمینه ارتقاء دانش نظری را در این حوزه افزایش داده تا با تکیه بر این دانش بتوان سیاست‌های کارآمدتری را اتخاذ و دنبال کرد. در این خصوص با توافق و حمایت صورت گرفته از نشریه وزین و تخصصی منظر مقرر شده است با اختصاص بخشی از مطالب نشریه به موضوع بهسازی و نوسازی شهری فضای مناسبی برای طرح دیدگاه‌ها، ارزیابی و آسیب‌شناسی تجارب گذشته و آرایه راهکارهایی براساس تجارب ارزشمند صورت پذیرفته فراهم شود. امیدواریم با نشر و گسترش دانش بهسازی و نوسازی شهری بتوانیم زمینه‌ساز ارتقاء برنامه‌ها و اقدامات در این حوزه باشیم.

فهرست منابع

رفعیان، مجتبی و خدایی، زهرا. (۱۳۸۹). شهروندان و فضاهای عمومی شهری. تهران: معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی.
فلامکی، محمد منصور. (۱۳۸۴). نوسازی و بهسازی شهری. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).

در طی سال‌های گذشته، شاهد بروز نابسامانی‌هایی در سازمان فضایی- کارکردی و اجتماعی شهرها به ویژه کلان شهرها بوده‌ایم. گسترش بی‌رویه کالبدی و استقرار نامتعادل جمعیت در نواحی شهری، سبب گسترش عرصه‌های نابسامان شهری به صور مختلف شده است. شهرها که بر پایه سلول‌های اجتماعی- مکانی درون خود، هویت و معنا پیدا می‌کردند، روندهای دگرگون‌سازی را بر پایه رشد برون‌زا و متکی بر عناصر فرامحلی خود تجربه کردند (رفعیان و خدایی، ۱۳۸۹). نزول کیفیت زندگی در مراکز شهری، که سبب ترک ساکنین اصیل و بومی این نواحی شده، رشد و گسترش سکونتگاه‌های غیررسمی عمدتاً در حاشیه کلان‌شهرها با حداقل امکانات، زیرساخت‌ها و خدمات شهری، ادغام سکونتگاه‌های روستایی واقع در محدوده شهرها و شکل‌گیری بافت‌های فرسوده با پیشینه روستایی در این نواحی، گسترش پهنه‌هایی با کاربری ناکارآمد اعم از کاربری‌های صنعتی- کارگاهی و انبار، نظامی (پادگان‌ها و زندان‌ها) و همچنین بسیاری از اراضی به صورت بایر و رها شده در محدوده شهرها و همچنین شکل‌گیری محلات پیرامونی مراکز شهری با ساختاری ناپایدار و حداقل خدمات مورد نیاز ساکنین از مهم‌ترین محدوده‌های شناخته شده در عرصه شهرها به‌شمار می‌روند. شهر شاهد و زاده "درون پاشی- برون پاشی" است (فلامکی، ۱۳۸۴). در مواجهه با مسایل این عرصه‌های شهری، تاکنون سیاست‌ها و برنامه‌های متعددی مطرح و برخی به اجرا رفته‌اند. با آسیب‌شناسی اقدامات می‌توان زمینه‌های لازم برای رفع نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت این برنامه‌ها را یافت. تجارب گذشته نشان داده‌اند که توجه صرف به ابعاد زیبایی‌شناسانه و کالبدی بدون توجه به خواست و نیاز ساکنان و همچنین حضور آنان در فرایند برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های بهسازی و نوسازی شهری سبب ناکارآمد شدن بسیاری از این طرح‌ها و برنامه‌ها شده است. امروزه، مهم‌ترین ویژگی رویکرد و چشم‌انداز آینده برنامه‌های بهسازی و نوسازی شهری و ساماندهی و توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی، تلاش برای تقویت حضور و مشارکت گسترده ساکنان، مالکان و سایر دست